

Targosz, Karolina

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Nauki Okresu Odrodzenia

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/4, 827-828

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI
OKRESU ODRODZENIA

Na zebraniu zespołu Historii Nauki Okresu Odrodzenia, które odbyło się w Krakowie w dniu 19 maja 1970 r. pod przewodnictwem prof. Henryka Barycza, doc. Janina Czerniatowicz wygłosiła referat *Produkcja grecka Drukarni Zamojskiej w początkach i dobie jej rozkwitu*.

Autorka poprzedziła właściwy tekst referatu wstępem ilustrującym występowanie druków greckich w Polsce w dobie odrodzenia — poczynając od pierwszych wstawek greckich w publikacjach tekstów łacińskich Jana Hallera (1516 r.), poprzez dalsze śmielsze próby podejmowane w przodujących ośrodkach sztuki drukarskiej w Polsce — w Krakowie i Gdańsku. Przechodząc do omówienia produkcji greckiej Drukarni Zamojskiej doc. Czerniatowicz przedstawiła specyfikę tej oficyny, zajmowaną pozycję w obrębie Akademii, stan badań nad jej dziejami, podkreślając, że od strony problematyki typograficznej drukarnia ta nie została dotąd jeszcze opracowana. Autorka przedstawiła starania Szymona Szymonowicza o zaopatrzenie oficyny w czcionki greckie podjęte już w samych początkach organizacji drukarni. Nieznane przeszkody opóźniły ukazanie się pierwszych zamojskich druków greckich, które wyszły spod pras dopiero w 1594 i 1597 r. Ponownie podjęto zabiegi o uzyskanie czcionek nowego kroju w 1598 r.; sporządzono je znowu nie bez długotrwałych trudności. Znalazły się one ostatecznie w dyspozycji drukarni w 1601 r. i były używane w akcji wydawniczej naukowych dzieł greckich, jaką rozwinięto w Zamościu w latach 1602—1604. Dobrze zapowiadającej się w tym zakresie działalności oficyny przeszkodziła śmierć fundatora i mecenasa — Jana Zamojskiego. Zagasiły po niej aspiracje naukowe ośrodka i w następnych latach drukarnia wypuszczała już tylko z rzadka greckie druki o charakterze okolicznościowym. Zasób czcionek greckich Drukarni Zamojskiej pozwala lepiej poznać inwentarz sporządzony w 1617 r. przez Walentego Płar-miusa. Wiele związanych z tym problemów oświetla bliżej zachowana ówczesna korespondencja, z której referentka zaczerpnęła szereg cennych wiadomości.

W części końcowej, podsumowującej, doc. Czerniatowicz podkreśliła osiągnięcia Zamościa w zakresie druku greckiego, tak od strony technicznej jak i estetycznej, wskazując, że były one wspólną zasługą fundatora — Jana Zamojskiego, kręgu uczonych z Akademii — przede wszystkim Szymonowicza oraz drukarzy — wykonawców, głównie Marcina Łęskiego.

Referat zilustrowany był świetnie wykonanymi i opisanymi fotokopiami druków greckich różnych oficyn, przedstawiających uczestnikom zebrania subtelne problemy typograficzne.

Po referacie wywiązała się ożywiona dyskusja, którą otworzył prof. M. Plezia wypowiadając się na rzecz wyższej oceny dzieła Adama Bursiusa *Dialectica Ciceronis*, zawierającego obszerne fragmenty greckie. Prof. Plezia podkreślił, że tekst ten jest bardzo poprawny, z edytorskiego punktu widzenia trudny i pomyślnie rozwiązany typograficznie. Z kolei głos zabrała prof. M. Burbianka, która podkreśliła trudności badań nad filiacjami czcionek i zawodność wysuwanych wniosków. Prof. J. Schneyder zainteresował się personelem oficyny, zapytując referentkę czy w zachowanych źródłach znajdują się dane o składaczach druków greckich w Zamościu. Doc. I. Zarębski zajął się problemem nakładu, oceny i odbiorcy (nastawienie na odbiorcę zagranicznego) i zapytał jak przebiegała ewolucja liter greckich w czcionkach drukarskich. Doc. A. Czekajewska-Jędrusik wystąpiła z pytaniami o temat całości pracy, której fragment stanowił przedstawiony referat oraz o całość produkcji greckiej oficyny. Doc. L. Hajdukiewicz podkreślił, że referat analizujący zagadnienia typograficzne jest jednocześnie przykładem

opracowania z zakresu organizacji nauki, ukazującym mechanizm kompleksowej pracy naukowo-wydawniczej. Doc. Hajdukiewicz zapytał ponadto o tematykę dzieł wydawanych w Drukarni Zamojskiej w zakresie druków greckich. Prof. Barycz zabierając głos na zakończenie dyskusji podniósł wartości analizy zawartej w referacie, postulując jedynie rozszerzenie tła historyczno-kulturalnego. Wszyscy uczestnicy dyskusji podkreślili precyzyjność i subtelność rozważań przeprowadzonych przez autorkę.

Na zapytania dyskutantów odpowiedział częściowo prof. Plezia, przypominając m.in., że Zamojski i jego krąg postawili sobie ambitny program edytorski — publikowania mniej znanych dzieł pisarzy greckich i że druki zamojskie zyskały sobie uznanie w Europie (angielskie i niemieckie przedruki dzieł Dionizego z Halikarnassu). Na inne pytania szczegółowo odpowiedziała referentka.

Karolina Targosz

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX WIEKU

W dniach 20 maja i 3 czerwca 1970 r. odbyły się, pod przewodnictwem prof. M. Serejskiego, zebrania Zespołu Historii Nauki XIX wieku, na których docent T. Kowalik przedstawił referat *Filozofia społeczna Ludwika Krzywickiego*. Referat w części poświęconej *Ogólnej teorii rozwoju społecznego* informował o więzi społecznej i typach ustrojów społecznych i o rozwoju społeczeństwa terytorialnego (schemat rozwoju społeczeństwa terytorialnego, rodowód i wędrówka idei społecznych, teoria podłoża historycznego, materializm historyczny a ustrój socjalistyczny). Część zatytułowana *Zastosowania i konkretyzacje* dotyczyła następujących problemów: przyczyny zacofania gospodarczego, rolnictwo i socjalizm, krytyka kultury wielkomiejskiej, program badawczy Instytutu Gospodarstwa Społecznego. Część trzecia *Między feudalizmem przemysłowym a socjalizmem* poświęcona była zagadnieniom: nauka a przewidywanie oraz kto i jak rozwiąże kwestię społeczną.

Dyskusja — w której zabrali głos: prof. M. Serejski, prof. E. Olszewski, prof. E. Geblewicz, doc. Z. Kowalewski, mgr H. Hołda-Róziewicz, dr F. Bronowski, dr J. Skarbek, mgr M. Władyczanika, doc. A. F. Grabski — koncentrowała się przede wszystkim na następujących zagadnieniach: 1) Stosunek Krzywickiego do marksizmu (szczególnie na tle jego stosunku do naturalizmu w socjologii, o nastawieniu przyrodoznawczym); 2) pojęcie „społecznego terytorialnego”; 3) Krzywicki a polska historiografia w sprawie teorii najazdu (rola podbojów w powstawaniu i rozwoju społeczeństw); 4) poglądy Krzywickiego na stosunek badań historycznych do socjologicznych; 5) jego dorobek w zakresie etnologii na tle idei Morgana; 6) stanowisko Krzywickiego w sprawie możliwości przewidywania rozwoju społecznego.

J. S.

*

Następne posiedzenie Zespołu odbyło się 24 czerwca 1970 r. Andrzej Biernacki wygłosił na nim referat *Z dziejów mecenatu naukowego — Aleksander Przeddziecki, 1814—1871*.

Zebranie dało okazję do przypomnienia — prawie w stulecie niespodziewanej śmierci — działalności A. Przeddzieckiego, literata, dziennikarza, podróżnika, historyka, wydawcy, członka licznych i zagranicznych towarzystw naukowych, społecznika, mecenasa najrozmaitszych poczyniń naukowych na terenie wszystkich trzech zaborów w drugiej połowie XIX w.